

Wijziging taakafbakening:

Een kans voor de héle pensioensector

Het IVP is er voorstander van dat deelnemers via hun 'eigen' pensioenfonds toegang krijgen tot pensioenproducten uit de derde pijler en pleit ervoor om dat wettelijk mogelijk te maken. Hierna wordt uitgelegd waarom dat wenselijk is en hoe dat kan. Daarbij is rekening gehouden met de verschillende posities van de belangrijkste aanbieders en stakeholders van pensioen.

DOOR ONNO DE LANGE RPB

In het Regeerakkoord 2017 staat dat het pensioenstelsel aan vernieuwing toe is. Uitgangspunt hierbij is dat de verplichtstelling, de collectieve uitvoering, de risicodeling en de fiscale ondersteuning worden gehandhaafd en dat de doorsneepremie wordt afgeschaft. Nadere aanpassingen moeten het stelsel tegen kwetsbaarheden beschermen, de toegankelijkheid (voor o.a. zzp'ers) verbeteren en de begrijpelijkheid bevorderen. Verder moet er recht worden gedaan aan een veelheid van (deel)belangen van werkgevers- en werknemersorganisaties. In het bijzonder gaat het dan om het antwoord op de vraag ten laste van wie de kosten van de stelselaanpassing gaan komen en met name die van de afschaffing van de doorsneepremie. Ga er maar aanstaan!

Inmiddels weten we dat een akkoord tussen sociale partners en het kabinet ver weg is. Het mislukken van de novemberonderhandelingen over een pensioenakkoord laat diepe sporen na. Voor het bestuur van het IVP is dit echter geen reden om zijn besprekingen achter de schermen met onder andere verzekeraars, vermogensbeheerders en brancheorganisaties op te schorten. Die besprekingen strekken ertoe om een oplossing te vinden om de wettelijke schotten tussen pensioenfondsen en verzekeraars, banken en vermogensbeheerders weg te nemen. Het IVP ziet in samenwerking tussen deze partijen veel voordelen. In een eerdere publicatie onder de titel *Goud geld. De staat van de financiële sector* (Deventer: Wolters Kluwer 2016) heeft het IVP daar al aandacht voor gevraagd. Dit boek huldigt het standpunt dat met kennis van de verschillende kolommen binnen de financiële sector nieuwe, betere diensten en producten kunnen

worden bedacht die de desbetreffende bedrijfskolom overstijgen. Dat kan uiteraard alleen in een omgeving die innovatie stimuleert. Ook na het mislukken van de 'novemberonderhandelingen' over een pensioenakkoord, meent het IVP dat deelbe-

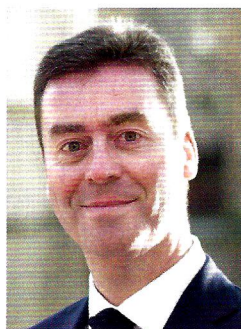
De consequentie zal zijn dat de overheid meer zal moeten uitgeven aan zorg en bijstand.

langen het algemeen belang en vooral het perspectief van miljoenen Nederlanders op een 'goed pensioen' niet in de weg mogen staan. De kunst is om over de eigen scha-

duw heen te stappen en belemmeringen die het algemeen belang in de weg staan, weg te nemen. In dat verband pleit het bestuur van het IVP voor een onorthodoxe, alles omvattende oplossing waarvan de contouren in deze bijdrage aan *PensioenAdvies* aan de orde komen.

Positie overheid

De al jarenlange fiscale aftopping van het werknemerspensioen (van eindloon naar middelloon naar afgevlakte staffels in DC-regelingen) in combinatie met verhoging van de AOW- en pensioengerechtigde leeftijd onder gelijktijdige afschaffing van vroegpensioenregelingen heeft tot versoering van de tweede pijler geleid. Die trend zet zich door. De consequentie zal zijn dat de overheid meer zal moeten uitgeven aan zorg en bijstand en minder inkomsten uit belastingen zal ontvangen. Dit, terwijl de druk toeneemt om de AOW minimaal op

Mr. Onno de Lange RP
is secretaris van het Instituut
voor Pensioeneducatie (IVP)

peil te houden en minder snel te laten stijgen met de levensverwachting, leidt tot een lagere lastenbesparing dan gehoopt en misschien wel tot een lastenverhoging.

Positie pensioenfondsen

Zich wijzigende omstandigheden op zowel de arbeidsmarkt als in de persoonlijke levenssfeer van deelnemers, doet de behoefte aan een grotere mate van flexibiliteit en het kunnen leveren van maatwerk op deelnemersniveau bij pensioenfondsen groeien. Het is onwenselijk als pensioenfondsen hun deelnemers en aangesloten werkgevers op dit vlak niet tegemoet kunnen komen en aan hun gerechtvaardigde vraag niet kunnen voldoen. Dat is niet alleen klantvriendelijk maar ondermijnt op termijn ook het vertrouwen in het pensioensysteem. Het gevolg is dat het draagvlak voor een verplicht systeem afbrokkelt en het bestaansrecht van pensioenfondsen ter discussie staat.

Eenvoudig gesteld: een pensioenfonds dat wél aan individuele wensen van zijn deelnemers tegemoet wil komen maar dit niet kan omdat wetten in de weg staan, faalt. Een constatering die schuurt met de efficiënte en kostenaantrekkelijke manier waarop pensioenfondsen de facto in staat zijn hun deelnemers (klanten) te bereiken en te bedienen. Juist dankzij de verplichtstelling.

De meningen over wat een goed en toereikend pensioen is, lopen uiteen. Maar niemand twijfelt er nog aan dat een goede balans tussen iemands inkomen en uitgaven in de post-arbeidzame periode een individuele inspanning vereist. Naast het 'pensioen van de baas' zul je zelf ook maatregelen moeten nemen. Dit vormt een markt voor individuele pensioenoplossingen zoals het Regeerakkoord 2017 dat ook al opmerkt. Wat ligt er meer voor de hand dan dat het 'eigen' pensioenfonds die individuele pensioenoplossingen kan – maar vooral ook – mag bieden?

Positie verzekeraars, banken en vermogensbeheerders

Mede dankzij Europese wet- en regelgeving is er thans aanzienlijk meer aanbod van pensioen(gerelateerde)producten dan tien jaar geleden. Dat geldt zowel voor werkgevers als voor deelnemers en consumenten. Waar voorheen de verzekeraars (fiscaal gestimuleerd) bijvoorbeeld lijfrenteproducten en pensioenverzekeringen aanboden, zijn er sinds de jaren negentig aan het pensioenpalet voor werkgevers en deelnemers toegevoegd: premiepensioeninstellingen, *lifecycle*fondsen, banksparen, nettopensioenregelingen, PEPP en eenvoudig online aan te schaffen beleggingsproducten zoals *indextrackers*, *exchange traded funds* en passieve beleggingsfondsen. Nu vrijwel iedere Nederlander, van jong tot gepensioneerd, wordt geconfronteerd met pensioentekorten of verminderde koopkracht door de lage of achterwege blijvende indexering van (ingegane) pensioenen, kunnen zij door het gecombineerde aanbod van verzekeraars, banken en vermogensbeheerders werkgevers, deelnemers en gepensioneerden alsnog streven naar een maatschappelijk acceptabel pensioen.

Om de markt van Nederlandse werkgevers, werkende en gepensioneerde Nederlanders te bereiken en aan te sporen moeite te nemen om te onderzoeken of hun pensioenpositie kan worden verbeterd, zijn aanzienlijke (financiële) inspanningen nodig. In de weg daarbij staat dat financiële partijen bij het grote publiek een slechte reputatie hebben, onder andere door negatieve berichtgeving in de pers. Het vertrouwen in deze aanbieders is laag waar-

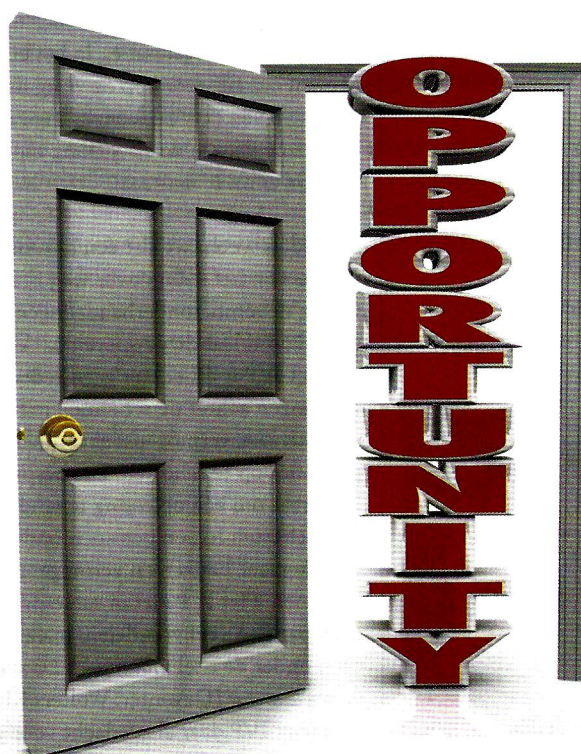
Mede dankzij Europese wet- en regelgeving is er thans aanzienlijk meer aanbod van pensioen (gerelateerde) producten dan tien jaar geleden.

door het lastiger en duurder is voor financiële partijen om een markt te vinden voor pensioenproducten in de derde pijler.

Taakafbakening als onderdeel van de oplossingsrichting

Als pensioenfondsen zoals dat van Zorg en Welzijn of het ABP zich voor bijvoorbeeld 20% van hun bedrijfsactiviteiten mochten richten tot hun

deelnemers met een aanbod van individuele producten, zouden zij een geduchte concurrent vormen voor verzekeraars, banken en vermogensbeheerders. Er zou geen gelijk speelveld zijn omdat de pensioenfondsen zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting, verplichte deelnemers kennen en daarmee beschikken over een gratis aangeleverde en omvangrijke hoeveelheid klantgegevens. Zij zouden daardoor hun individuele producten goedkoper kunnen aanbieden dan commerciële partijen en dat zou concurrentievervalsing zijn – in de Nederlandse verhoudingen maar ook in het licht van Europese mededingingsregels. Los daarvan zouden deze grote pensioenfondsen feitelijk dominerende marktposities kunnen verwerven met het insluipende gevaar van inefficiënties in werkprocessen, een afnemende klantvriendelijkheid en geen tot weinig prikkels tot innovatie. Dat is vanzelfsprekend economisch gezien nadelig en heeft zonder meer invloed op de welvaart en werkgelegenheid. Daarentegen zal de instandhouding van wettelijke belemmeringen voor pensioenfondsen om individuele pensioenoplossingen te bieden het voortbestaan van deze fondsen in gevaar brengen en daarmee de onmiskenbare voorde-

len – en niet te vergeten het maatschappelijk draagvlak – van een verplichtstelling teniet doen.

De oplossing ligt in het midden

Pensioenfondsen beschikken over veel klantgegevens. Daarmee hebben zij in principe de mogelijkheid in huis om de pensioenpositie te bepalen van hun (gewezen) deelnemers, waarvan een aantal zzp'er is geworden, en hun gepensioneerd. Als deze gegevens via *online tooling* (met gegarandeerde beveiliging/encryptie) kunnen worden gekoppeld aan individuele wensen en mogelijkheden van iedere deelnemer afzonderlijk en aan relevante (financiële) gegevens van de Belastingdienst, het UWV, spaar- en beleggingsrekeningen en het Pensioenregister, is het in principe voor iedereen

mogelijk zijn eigen financiële plan te trekken en – met inachtneming van de lengte van zijn financiële polsstok – te effectueren.

Het IVP stelt voor dat een op te richten onafhankelijke (semi-publiekrechtelijke) entiteit twee diensten aanbiedt:

Een online 'pensioenwebshop' met in de schappen het aanbod van verzekeraars, banken, vermogensbeheerders, en

Het gaat hier om een (semi)publiekrechtelijke instantie die bij wet is ingesteld en onderdeel uitmaakt van de voorgestelde stelselwijziging.

'nieuwe' aanbieders zoals ppi's en aanbieders van een PEPP. Een rekenmodule op basis van algoritmen ondersteunt bij het maken van keuzes. Het 'eigen' pensioenfonds heeft daarin een dubbelrol. Niet alleen als vertrouwde (online) coach en initiator, maar ook

als 'inkoper, ontwikkelaar en distributeur' voor zijn deelnemers van producten en diensten tegen institutionele tarieven. Financiële planners en andere dienstverleners in de keten van de pensioenvoorziening kunnen zich aansluiten;

Een kwaliteitswaarborg van aangesloten organisaties. Om er zeker van te zijn dat particulieren goed worden bediend, kunnen uitsluitend organisaties en producten aan het platform deelnemen waarvan de kennis, dienstverlening aan klanten, deelnemers en gepensioneerd verloopt volgens door het platform te stellen kwaliteitscriteria voor service, producten, opleiding en communicatie. Denk aan een 'kwaliteitsregister' op basis van objectief vastgestelde criteria.

Voordelen

Particulieren, zzp'ers en kleine ondernemingen krijgen de gelegenheid producten en diensten te selecteren en zich daarover te laten informeren, die voldoen aan nader te bepalen criteria van prijs, kwaliteit en toepasselijkheid waarmee kan worden gestreefd naar een algemeen geaccepteerde, maatschappelijke norm voor een streefpensioen.

Een pluriform aanbod van kwaliteitsproducten, -diensten en van gekwalificeerde aanbieders.

Beter dan mogelijk is wanneer een particulier zijn eigen weg in het woud van producten en diensten zou moeten vinden.

Geen doorsnee premie.

Omdat pensioenfondsen geen eigen producten ontwikkelen maar producten uit de derde pijler distribueren, kunnen alle pensioenfondsen hun eigen tweede pijler regelingen weer uitvoeren op basis van de actuariële premie in plaats van de doorsnee premie.

Geen toezichtskosten.

Het gaat hier om een (semi)publiekrechtelijke instantie die bij wet is ingesteld en onderdeel uitmaakt van de voorgestelde stelselwijziging. Dat maakt extern toezicht van DNB, AFM en ACM overbodig op voorwaarde dat uitsluitend onder (dat) extern toezicht staande instellingen kunnen aansluiten op de 'pensioenwebshop'. Zo wordt toezicht op toezicht voorkomen en kunnen de kosten laag blijven.

Privacy blijft gewaarborgd.

Een deelnemer kiest zelf, daartoe in staat gesteld door zijn eigen pensioenfonds, om met zijn DigiD in te loggen op het platform. Met deze inlog verklaart hij akkoord te gaan met het verstrekken van zijn gegevens door het pensioenfonds aan het platform.

Behoud van draagvlak voor pensioenfondsen.

De voordelen van een verplicht pensioen blijven van kracht terwijl pensioenfondsen een flexibele oplossing bieden aan miljoenen Nederlanders door feitelijk producten uit de derde pijler te distribueren. Daarmee worden (gewezen) deelnemers en gepensioneerden geholpen én wordt het bestaansrecht van pensioenfondsen onderstreept.

Nieuwe markt voor verzekeraars, banken en vermogensbeheerders.

Deze aanbieders krijgen een nieuwe markt, aangeleverd door pensioenfondsen en door de bekendheid van het platform in de media. Er zijn nauwelijks marketingkosten nodig om een nieuwe markt te ontginnen. De derde pijler profiteert van de verplichtstelling met een nieuw afzetgebied waarvoor alle partijen gezamenlijk de kwaliteitsmaatstaven formuleren.

De overheid kan de ontwikkeling van de AOW blijven koppelen aan de levensverwachting.

Geén extra uitkeringen aan bijvoorbeeld bijstand wegens onvoldoende pensioeninkomen bij vele Nederlanders, en door restricties aan indexaties. Voorts valt in dit scenario te denken aan het (deels) beleggen van AOW-premies in aandelen en zo te sturen op de betaalbaarheid ervan.

Het vertrouwen in de financiële sector neemt toe.

De sector werkt niet langer op basis van afbakening en opgetrokken schotten. In onderlinge samenwerking waar dat kan en op basis van objectief vergelijkbare en onderscheidende klantvoorwaarden laat de sector zien samen te kunnen werken en uitsluitend op het klantbelang gericht te zijn. Hiertoe worden kwaliteitsmaatstaven ontwikkeld.

Lage kosten.

De uitvoeringskosten worden bepaald door het ontwikkelen, bouwen en in stand houden van het online platform en een kleine dagelijkse bezetting ervan. Een druppel op een gloeiende plaat in vergelijking met miljarden transfers die zijn gemoeid met een stelselwijziging zoals die (tot voor kort?) in de SER is besproken.

Conclusie

Het Nederlandse pensioenstelsel met zijn combinatie van om-slag- en kapitaaldekking via verplichte pensioenfondsen kent kwetsbaarheden maar heeft nog steeds aanzienlijke voordelen. Ten aanzien van de kwetsbaarheden zijn sinds 2010 door nadere wet- en regelgeving al vele hobbels genomen zoals een ingrijpende wijziging van het Financieel Toetsingskader en de Wet versterking bestuur pensioenfondsen.

Dankzij de verplichte deelname kan een pensioenfonds de pensioenuitkering tot op zekere hoogte garanderen. De verplichte deelname wordt de laatste tijd kritisch tegen het licht gehouden: verplichte winkelnering in een tijd van meer individualisering en flexibele arbeidscontracten lijkt uit den boze. Maar zonder de verplichtstelling zijn alleen beschikbare premieregelingen mogelijk. Zij leiden tot lagere, maar in ieder geval onzekere pensioenuitkomsten. Dat komt omdat particulieren minder geneigd zijn om beleggingsrisico's te nemen en er geen solidariteitsbuffers bestaan bij individuele pensioenpotjes om klappen op te vangen. Bovendien is er geen andere bescherming mogelijk tegen een laag pensioen dan deels doorbeleggen tegen de tijd dat het pensioen moet worden ingekocht en de rente op dat moment laag staat of de beleggingsresultaten op de pensioendatum tegen vallen. Het IVP faciliteert een bespreking met alle stakeholders om deze oplossingsrichting nader uit te werken. ■